

Βιβλιογραφική αναφορά: Δημητρίου Α., Χατζηνικήτα Β., Βαλανίδης, Ν., (2002). Διερεύνηση της συμβολής των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, 1^ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Μακεδονίας, Ένωση Ελλήνων Χημικών (Παράρτημα Μακεδονίας), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη, 424-431.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Α. Δημητρίου¹, Β. Χατζηνικήτα¹, Ν. Βαλανίδης²

¹Σχολή Ελληνικών και Μεσογειακών Σπουδών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Λεωφόρος Δημοκρατίας 1, 85 100 Ρόδος
Email: adimitriou@rhodes.aegean.gr, hatzinikita@rhodes.aegean.gr

²Τμήμα Επιστημών Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Ταχ. Θυρίδα 20537, 1678, Λευκωσία, Κύπρος
Email: nichri@ucy.ac.cy

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανθρωπότητα, σήμερα στον 21^ο αιώνα, έχει να αντιμετωπίσει την πρόκληση της ενδυνάμωσης της κριτικής σκέψης των πολιτών ώστε να γίνουν ικανοί να αντιμετωπίσουν την ανάπτυξη μέσα στο πλαίσιο της αειφορίας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η διερεύνηση λοιπόν των αντιλήψεων, των στάσεων και συμπεριφορών των πολιτών για τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά αναδεικνύεται αναγκαία για την ανάπτυξη προγραμμάτων ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης για την προαγωγή της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Στην εργασία αυτή διερευνώνται οι στάσεις και οι συμπεριφορές ελλήνων πολιτών σχετικά με ορισμένα από τα σημαντικότερα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα (ατμοσφαιρική ρύπανση, μείωση όγκου σκουπιδιών και αποθεμάτων νερού) και η άποψη των πολιτών αναφορικά με το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Το εμπειρικό υλικό της έρευνας συγκεντρώθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου που συμπληρώθηκε από τριακόσιους (300) πολίτες ηλικίας από 20 έως 60 ετών που ζουν σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της χώρας.

Αναφορικά με τους τρόπους για την ατομική ή συλλογική συμβολή τους στην προστασία του περιβάλλοντος, η πλειοψηφία των πολιτών περιορίζεται σε γενικές απαντήσεις για την αντιμετώπιση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας και τη μείωση των αποθεμάτων νερού, ενώ προτείνει συγκεκριμένες δράσεις για τη μείωση του όγκου των σκουπιδιών με έμφαση στην εφαρμογή ανακύκλωσης των προϊόντων. Η πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ότι η ΤΑ μπορεί να επιλύσει περιβαλλοντικά προβλήματα εφόσον αναπτύξει την αναγκαία υποδομή, εφαρμόζει την ισχύουσα νομοθεσία, λαμβάνει μέτρα πρόληψης και εφαρμόζει ολοκληρωμένη περιβαλλοντική διαχείριση με βάση τη σύγχρονη γνώση και τεχνογνωσία.

CITIZENS' CONTRIBUTION TO ENVIRONMENTAL PROTECTION

A. Dimitriou¹, V. Hatzinikita¹, N. Valanides²

¹School of Hellenic and Mediterranean Studies, Department of Primary Education, Aegean University, Dimokratias Av. 1, 85 100 Rhodes, Greece
Email: adimitriou@rhodes.aegean.gr, hatzinikita@rhodes.aegean.gr

²Dep. of Educational Sciences, University of Cyprus, P.O. BOX 20357, CY-1678, Nicosia, Cyprus

SUMMARY

It is widely approved that the key element in improved environmental management is the public awareness and participation. The foundation upon which environmental policies are built relate to the general public's knowledge of the environment. Thus, the study of public understanding about environmental issues seems necessary in order to provide the necessary scientific knowledge relating to environmental issues and/or problems. In this paper, we present the results of a survey

concerning citizens' attitudes and behaviors relating to the most pressing environmental issues of our age and their ideas about the role of both public and local authorities towards improving the quality of the environment. The results of this survey identified important issues that should be taken into account for the promotion of public awareness and active participation in a continuous campaign for sustainable development and improved the quality of life.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει σήμερα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία είναι αποτέλεσμα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής για την αντιμετώπιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών προβλημάτων αποτελεί επιτακτική αναγκαιότητα. Συστατικό στοιχείο της αναγκαιότητας αυτής είναι η περιβαλλοντική αγωγή ή η παιδεία των πολιτών που αποβλέπει στη συνειδητοποίηση της ουσίας και της σοβαρότητας των περιβαλλοντικών ζητημάτων, στη διαμόρφωση μίας γενικής αντίληψης για τα αίτια που τα δημιουργούν και στη διαμόρφωση ορθής περιβαλλοντικής συνείδησης για την ατομική και συλλογική ευθύνη μας απέναντι στο περιβάλλον και τα περιβαλλοντικά ζητήματα [1,2].

Οι καθημερινές συνήθειες των πολιτών, οι στάσεις και οι συμπεριφορές απέναντι στα περιβαλλοντικά ζητήματα συνδέονται με το μέλλον του πλανήτη μας και επομένως αφορούν άμεσα το σύγχρονο άνθρωπο [1-3]. Στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, σε τοπικό επίπεδο, σημαντικός είναι επίσης ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία καλείται να εφαρμόσει μια βιώσιμη περιβαλλοντική διαχείριση εξασφαλίζοντας την αειφόρο ανάπτυξη.

Οι παρατηρήσεις αυτές καταδεικνύουν την ανάγκη διερεύνησης της αντίληψης και της στάσης των πολιτών για τα σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης αυτής μπορούν να αποτελέσουν εργαλείο για τη διαμόρφωση παρεμβάσεων που αποβλέπουν στην ενημέρωση και κατάρτιση των πολιτών σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Η διαμόρφωση πολιτών με περιβαλλοντική συνείδηση ικανών να αντιμετωπίσουν την ανάπτυξη και τα προβλήματα της είναι ο απώτερος σκοπός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης [3,4].

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών των πολιτών για μία σειρά από περιβαλλοντικά ζητήματα τα οποία αποτελούν τα σημαντικότερα σύγχρονα προβλήματα που οι άνθρωπινες δραστηριότητες δημιουργούν. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι δεν εντοπίστηκε σχετική βιβλιογραφία με το ζήτημα που διερευνά η εργασία αυτή.

Ειδικότερα στην εργασία αυτή γίνεται καταγραφή (α) των αντιλήψεων των ελλήνων πολιτών αναφορικά με το βαθμό γνώσης και κατανόησης που θεωρούν ότι διαθέτουν για κύρια περιβαλλοντικά θέματα, (β) των πηγών ενημέρωσής τους και (γ) των στάσεων και συμπεριφορών τους αναφορικά με το ζήτημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της μείωσης του όγκου των σκουπιδιών και των αποθεμάτων νερού.

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα εργασία αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης έρευνας που αφορούσε στην καταγραφή του βαθμού γνώσης των πολιτών (αυτό-εκτίμηση) για μια σειρά περιβαλλοντικά θέματα, των πηγών ενημέρωσής τους για τα περιβαλλοντικά ζητήματα, των γνώσεων βασικών χαρακτηριστικών των εξεταζόμενων περιβαλλοντικών θεμάτων, της αντίληψης, της στάσης τους και τις καθημερινές τους συμπεριφορές απέναντι στα ζητήματα αυτά, της προσωπικής τους συμβολής τους στην αντιμετώπιση τους καθώς επίσης και της συμβολής της τοπικής αυτοδιοίκησης στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων γενικότερα.

Το εμπειρικό υλικό της έρευνας συγκεντρώθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου με ερωτήσεις ανοικτές και πολλαπλής επιλογής. Οι ερωτήσεις αποσκοπούσαν στην περιγραφική παρουσίαση:

- της προσωπικής συμβολής του πολίτη για την προστασία του περιβάλλοντος
- της άποψης των πολιτών για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση

- των τρόπων με τους οποίους οι ίδιοι προσωπικά μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπισή τους.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από τριακόσιους (300) έλληνες πολίτες ηλικίας από 20 έως 60 ετών που ζουν σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Η δειγματοληψία έγινε με «τυχαίο τρόπο κατά στρώματα», με βάση, α) την ηλικία, β) την περιοχή κατοικίας (αστική, ημιαστική, αγροτική) και γ) το επίπεδο εκπαίδευσης. Ο αριθμός του δείγματος σε κάθε περίπτωση καθορίστηκε με βάση τα στατιστικά στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ώστε το τελικό δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό του ελληνικού πληθυσμού [6]. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Στοιχεία ερωτώμενων και ποσοστά επί τοις εκατό (%)

Φύλο		Ηλικία		Περιοχή Κατοικίας	
	%		%		%
Άνδρες	41,30	20-30	31,00	Αστική	59,30
Γυναίκες	58,70	31-40	27,00	Ημιαστική	26,70
		41-50	23,00	Αγροτική	14,00
		51-60	19,00		
Επίπεδο εκπαίδευσης				Κατεύθυνση Εκπαίδευσης	
	%		%		%
Μεταπτυχιακά	13,66	Θετική	42,00		
ΑΕΙ/ΤΕΙ	66,00	Θεωρητική	37,66		
Λύκειο	14,66	Βασική	20,33		
Γυμνάσιο/Δημοτικό	5,66				

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία αποτελούν μέρος ευρύτερης έρευνας. Στον Πίνακα 2, παρουσιάζονται μόνον εκείνες οι ερωτήσεις που σχετίζονται με τον στόχο αυτής της εργασίας, δηλαδή την καταγραφή των απόψεων των πολιτών για το βαθμό της γνώσης τους για τα εξεταζόμενα περιβαλλοντικά ζητήματα, των απόψεών τους αναφορικά με την προσωπική τους συμβολή και τη συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, καθώς επίσης και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν οι ίδιοι να συμβάλουν συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της μείωσης του όγκου των σκουπιδιών και των αποθεμάτων υδάτινων πόρων.

Πίνακας 2: Ερωτηματολόγιο

1. Προσωπικά Στοιχεία				
Φύλο: Άνδρας	Γυναίκα	Ηλικία: 20-30	30-40	40-50 50-60
Περιοχή Κατοικίας: Αστική	Ημιαστική	Αγροτική	Αντικείμενο σπουδών:	
Επίπεδο εκπαίδευσης: Μεταπτυχιακά ΑΕΙ ΤΕΙ Λύκειο Γυμνάσιο/Δημοτικό				
2. Βαθμός αυτό-εκτίμησης για τα περιβαλλοντικά ζητήματα				
Πολύ Καλά Μέτρια Περιορισμένα Δε γνωρίζω				
Μείωση αποθεμάτων νερού				
Αύξηση του όγκου των σκουπιδιών				
3. Πηγές Ενημέρωσης				
Τηλεόραση	Εφημερίδες	Περιοδικά ποικίλης ύλης	Ραδιόφωνο	
Επιστημονικά	Περιοδικά	Ημερίδες / Διαλέξεις	Άλλο	

4. Λήψη Μέτρων – Προστασία Περιβάλλοντος

- 4.1. Μπορούμε κατά την άποψή σας, οι πολίτες, να συμβάλουμε στην προστασία του περιβάλλοντος; Ναι Όχι. Αιτιολογήστε την απάντησή σας
- 4.2. Πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα και η επίλυσή τους είναι ευθύνη της τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι, κοινότητες). Μπορεί, κατά την άποψή σας, η τοπική αυτοδιοίκηση να επιλύσει τα περιβαλλοντικά προβλήματα; Ναι Όχι. Αιτιολογήστε την απάντησή σας
- 4.3. Με ποιους τρόπους, κατά την άποψή σας, εσείς ως άτομο μπορείτε να συμβάλετε στη μείωση της ρύπανσης του αέρα.
- 4.4. Με ποιους τρόπους, κατά την άποψή σας, εσείς ως άτομο μπορείτε να συμβάλετε στη μείωση των απορριμμάτων
- 4.5. Με ποιους τρόπους, κατά την άποψή σας, εσείς ως άτομο μπορείτε να συμβάλετε στην εξοικονόμηση του νερού

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

3.1 Αντιλήψεις για το βαθμό γνώσης των περιβαλλοντικών θεμάτων

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3, η πλειοψηφία των πολιτών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα θεωρεί ότι κατανοεί πολύ καλά τα προς διερεύνηση περιβαλλοντικά ζητήματα.

Διερευνήθηκε στην εργασία αυτή, ο βαθμός γνώσης των πολιτών για τα περιβαλλοντικά προβλήματα, με βάση τις προσωπικές τους δηλώσεις, επειδή η γνώση των περιβαλλοντικών θεμάτων θεωρείται ουσιαστικός διαμορφωτικός παράγοντας για τη στάση τους απέναντι στα προβλήματα αυτά ο οποίος καθορίζει επίσης σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο της πραγματικής τους συμπεριφοράς [1,2].

Πίνακας 3: Αντιλήψεις των πολιτών για το βαθμό γνώσης των εξεταζομένων περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Περιβαλλοντικό ζήτημα	Βαθμός γνώσης των εξεταζομένων περιβαλλοντικών ζητημάτων			
	Πολύ καλά %	Μέτρια %	Περιορισμένα %	Δε γνωρίζω %
Μείωση αποθεμάτων νερού	51,00	37,00	10,00	2,00
Αύξηση του όγκου των σκουπιδιών	53,30	32,00	12,00	2,70

* Το ποσοστό αναφέρεται στο σύνολο των πολιτών (300)

3.2 Πηγές ενημέρωσης

Οι πολίτες επέλεξαν περισσότερες από μια πηγές ενημέρωσης. Στον Πίνακα 4 παρουσιάζονται οι πηγές αυτές. Το ποσοστό (%) που αντιστοιχεί σε κάθε πηγή ενημέρωσης αναφέρεται στο σύνολο των πολιτών (300) που την επέλεξαν.

Πίνακας 4: Πηγές ενημέρωσης των πολιτών

Πηγές Ενημέρωσης	%
Τηλεόραση	78,30
Ραδιόφωνο	27,00
Επιστημονικά περιοδικά	34,30
Εφημερίδες	67,00
Περιοδικά ποικίλης ύλης	36,70
Ημερίδες / Διαλέξεις	20,00
Άλλο	15,00

Οι πολίτες που συμμετείχαν στην έρευνα επέλεξαν περισσότερες από μία πηγές πληροφόρησης. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 4, η πλειοψηφία τους ενημερώνεται κυρίως από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ). Σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων δηλώνει ως πηγή ενημέρωσης τα επιστημονικά περιοδικά και τα περιοδικά ποικίλης ύλης. Ως άλλη πηγή ενημέρωσης αναφέρονται οι σχετικές με περιβαλλοντικά θέματα συζητήσεις στο φιλικό ή επαγγελματικό περιβάλλον.

3.3 Ατομική συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Αναφορικά με την προσωπική συμβολή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, απάντησαν θετικά αιτιολογώντας την απάντησή τους 78,66% των εξεταζόμενων πολιτών, αρνητικά και αιτιολογώντας την απάντησή τους 15,66% άτομα, ενώ το 5,66% δεν απάντησε στο ερώτημα αυτό.

Τριανταπέντε από τα σαρανταεπτά άτομα που απαντούν αρνητικά στην ερώτηση αυτή αιτιολογούν την απάντησή τους αναφέροντας ότι «η προστασία του περιβάλλοντος είναι ευθύνη του κράτους», ενώ δώδεκα από αυτά αναφέρονται σε «πολυεθνικά συμφέροντα».

Οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ανοικτή αυτή ερώτηση κατηγοριοποιήθηκαν και προέκυψαν έξι κατηγορίες, τρεις από αυτές αφορούν τη δράση σε ατομικό επίπεδο και τρεις τη συλλογική δράση των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος. Οι κατηγορίες αυτές αφορούν τη θεωρητική αιτιολόγηση τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο του τύπου «μπορούμε εφόσον αποκτήσουμε περιβαλλοντική συνείδηση» ή «αλλάζοντας τον τρόπο της ζωή μας», «αλλάζοντας νοοτροπία», «προστατεύοντας το περιβάλλον σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο». Η δεύτερη και τρίτη κατηγορία αφορά την αιτιολόγηση της θετικής απάντησης με συγκεκριμένες αλλά περιορισμένες προτάσεις (μέχρι και 2) και με διευρυμένες προτάσεις (πάνω από 2) για πρακτική συμπεριφορά τόσο σε ατομικό όσο και σε συνολικό επίπεδο. Οι προτάσεις αυτές αφορούν ζητήματα, όπως η μείωση της χρήσης αυτοκινήτου, η μείωση της κατανάλωσης προϊόντων, η εφαρμογή ανακύκλωσης, πρακτικές για τη μείωση της κατανάλωσης των φυσικών πόρων (νερού, ενέργειας) και την εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας.

Ενενηντα επτά από τους ερωτώμενους έδωσαν περισσότερες από μία απαντήσεις (που αφορούν ατομική και συλλογική δράση). Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται οι κατηγορίες αυτές και κατανομή και τα ποσοστά επί τοις εκατό. Τα ποσοστά υπολογίστηκαν στο σύνολο των ατόμων (236) που απάντησαν θετικά και αιτιολόγησαν την απάντησή τους. Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του Πίνακα 5, η πλειοψηφία των απαντήσεων αναφέρεται σε θεωρητική δράση τόσο σε ατομικό όσο και συνολικό επίπεδο.

Πίνακας 5: Συμβολή πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος. Κατηγορίες απαντήσεων και ποσοστά

Κατηγορία απαντήσεων	%
Ατομική Δράση	88,56
Ατομική Θεωρητική	40,67
Ατομική με περιορισμένες προτάσεις (έως 2)	22,88
Ατομική με διευρυμένες προτάσεις (πάνω από 2)	25,00
Συνολική Δράση	52,54
Συνολική Θεωρητική	28,38
Συνολική με περιορισμένες προτάσεις (έως 2)	9,32
Συνολική με διευρυμένες προτάσεις (πάνω από 2)	14,83

3.4 Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ) και προστασία του περιβάλλοντος

Αναφορικά με το ρόλο της ΤΑ στην αντιμετώπιση και επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, απαντούν και αιτιολογούν την απάντησή τους 244 άτομα (81,33 %). Από αυτούς ποσοστό 83 % απαντούν ότι η ΤΑ μπορεί να επιλύσει τα περιβαλλοντικά προβλήματα, ενώ ποσοστό 17 % δε συμφωνεί ότι η ΤΑ έχει τις δυνατότητες να τα επιλύσει. Οι κατηγορίες που προέκυψαν αφορούν προτάσεις των πολιτών αναφορικά με τον τρόπο που η ΤΑ μπορεί να δράσει αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, επειδή έχει την αρμοδιότητα και την ευθύνη αυτή και αφορούν (α) τη δημιουργία της απαραίτητης υποδομής, (β) τη λήψη μέτρων πρόληψης (γ) τον έλεγχο και την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας (καταστολή), (δ) την πρακτική δράση της με συγκεκριμένες προτάσεις, όπως την εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης, εξοικονόμησης νερού, διαχείρισης απορριμμάτων και (ε) γενικές απαντήσεις του τύπου «η ΤΑ μπορεί να επιλύσει προβλήματα εφόσον το θελήσει», «έχει την ευθύνη και πρέπει να το κάνει», «είναι καθήκον της» κλπ (δράση θεωρητική). Οι κατηγορίες αυτές και τα ποσοστά παρουσιάζονται στον Πίνακα 6. Τα ποσοστά που παρουσιάζονται, στις κατηγορίες

των απαντήσεων, αναφέρονται στο σύνολο των ατόμων που απάντησαν θετικά (204) και αρνητικά (40) αντίστοιχα.

Πίνακας 6. Συμβολή της ΤΑ στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Κατηγορίες απαντήσεων και ποσοστά

Κατηγορίες	%	Κατηγορίες	%
A. Θετικές απαντήσεις	83 %	B. Αρνητικές απαντήσεις	17 %
Υποδομή	39,21	Έλλειψη Πολιτικής βούλησης	50,00
Πρόληψη	34,31	Συνεργασία πολιτών	12,50
Καταστολή	12,25	Έλλειψη γνώσεων /τεχνογνωσίας	17,50
Δράση θεωρητική	37,25	Συνεργασία κράτους	15,00
Δράση πρακτική	33,33	Διεθνείς ανασταλτικοί παράγοντες	7,50

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, η πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ότι η ΤΑ μπορεί να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο, εφόσον δημιουργήσει την απαραίτητη υποδομή σχετικά με τις αστικές συγκοινωνίες, τη διαχείριση των απορριμμάτων (τοποθέτηση επαρκών κάδων, ολοκληρωμένη διαχείριση στη συλλογή και τελική τους διάθεση), τη δημιουργία Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) με βάσει τη σύγχρονη τεχνολογία, την πραγματοποίηση έργων για τη συλλογή και διανομή νερού. Απαραίτητη θεωρείται η δραστηριοποίηση της ΤΑ στην πρόληψη για την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων η οποία εστιάζεται, σύμφωνα με την άποψη των πολιτών, στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών για τις επιπτώσεις καθημερινών ενεργειών στο περιβάλλον όσο και για ορθές πρακτικές που θα συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητάς του. Θεωρούνται επίσης αναγκαίες δράσεις της ΤΑ με στόχο τον έλεγχο της ορθής λειτουργίας των βιομηχανικών μονάδων, την εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας και την επιβολή προστίμων σε αντίθετη περίπτωση. Προτείνονται επίσης συγκεκριμένες ενέργειες για την πρακτική δράση της ΤΑ, όπως η εφαρμογή ολοκληρωμένων και αποτελεσματικών προγραμμάτων για τη μείωση του όγκου των σκουπιδιών (ανακύκλωση, επαναχρησιμοποίηση), την εξοικονόμηση νερού και ηλεκτρικής ενέργειας. Στο σημείο αξίζει να αναφερθούν οι προβληματισμοί των πολιτών αναφορικά με την αποτελεσματικότητα σχετικών προγραμμάτων ανακύκλωσης που εφαρμόζονται στις περιοχές κατοικίας τους. Η πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ανεπαρκή την υποδομή για την πραγματοποίηση των προγραμμάτων αυτών (ανεπάρκεια κάδων, κακή οργάνωση και σχεδιασμός), ενώ θεωρεί ότι δεν γίνεται ουσιαστική ενημέρωση των πολιτών.

Προβληματισμοί αναφορικά με τη συμβολή της ΤΑ στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων εκφράστηκαν από το 17 % των πολιτών που απάντησαν στο ερώτημα αυτό. Οι μισοί από αυτούς αποδίδουν την αναποτελεσματική συμβολή της ΤΑ στην επίλυση των προβλημάτων αυτών, την έλλειψη πολιτικής βούλησης από την ΤΑ, την έλλειψη της σχετικής γνώσης και τεχνογνωσίας. Αναφέρονται επίσης και στην αναγκαιότητα συνεργασίας της ΤΑ με τους πολίτες και το κράτος. Ως ανασταλτικοί παράγοντες θεωρούνται οι διεθνείς συγκυρίες και συμφέροντα.

3. 5 Ατομική συμβολή στην αντιμετώπιση των εξεταζόμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων

Οι απαντήσεις που αφορούν καθημερινές ατομικές στάσεις και συμπεριφορές για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της αύξησης του όγκου των σκουπιδιών και της εξοικονόμησης νερού κατηγοριοποιήθηκαν και παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.

Πίνακας 7. Ατομικά μέτρα για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της αύξησης του όγκου των σκουπιδιών και της εξοικονόμησης νερού και ποσοστά

<u>Ατμοσφαιρική ρύπανση</u>	<u>Απαντούν 260 άτομα</u> %	<u>Αύξηση όγκου σκουπιδιών</u>	<u>Απαντούν 246 άτομα</u> %
Μείωση χρήσης αυτοκινήτου	25,77	Ανακύκλωση	59,35
Μείωση χρήσης αυτοκινήτου + άλλο	45,38	Μείωση κατανάλωσης	25,20
Άλλοι τρόποι	16,15	Επαναχρησιμοποίηση υλικών	10,97
Γενικά	9,61	Άλλοι τρόποι	15,45
Δε γνωρίζω τον τρόπο	3,08	Συλλογική δράση / Γενικά	8,54
		Δε γνωρίζω τον τρόπο	4,78
<u>Μείωση αποθεμάτων νερού</u>	<u>Απαντούν 255 άτομα</u> %		
Μείωση της κατανάλωσης αόριστα		49,80	
Έλεγχο / συντήρηση υδραυλικών εγκαταστάσεων		25,50	
Μείωση της κατανάλωσης με προτάσεις		37,64	
Δεν γνωρίζω τον τρόπο		7,45	

* Οι πολίτες επέλεξαν σε πολλές περιπτώσεις, περισσότερες από μια κατηγορίες σε κάθε περιβαλλοντικό ζήτημα.. Το ποσοστό που παρουσιάζεται σε κάθε κατηγορία αναφέρεται στο σύνολο των πολιτών που απάντησαν στο αντίστοιχο περιβαλλοντικό ζήτημα.

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 7, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων πιστεύουν ότι μπορούν να συμβάλουν προς την κατεύθυνση αυτή. Ωστόσο, αναφορικά με τους τρόπους για την ατομική ή συλλογική συμβολή τους στην προστασία του περιβάλλοντος, περιορίζονται σε γενικές απαντήσεις όπως «μπορούμε εφόσον εμείς δημιουργούμε τα προβλήματα αυτά», «μπορούμε εφόσον αποκτήσουμε περιβαλλοντική συνείδηση», «μπορούμε αντιδρώντας σε καταστάσεις που προκαλούν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος» ή «μπορούμε ασκώντας πιέσεις σε αρμόδιους φορείς». Τα άτομα που πρότειναν συγκεκριμένες προτάσεις εστιάζονται σε ενέργειες με στόχο τη μείωση της χρήσης αυτοκινήτου, τη μείωση της κατανάλωσης προϊόντων, την εφαρμογή ανακύκλωσης, τη μείωση της κατανάλωσης των φυσικών πόρων (νερού, ενέργειας), την εξοικονόμηση ηλεκτρικής ενέργειας.

Αναφορικά με τις πρακτικές στην καθημερινή τους συμπεριφορά για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η πλειοψηφία αναφέρεται κυρίως στη μείωση της χρήσης του αυτοκινήτου, εφόσον αναπτυχθούν οι αστικές συγκοινωνίες ώστε να ευκολύνεται η μετακίνησή τους, και στον έλεγχο των καυσαερίων και των θερμικών εγκαταστάσεων.

Για τα ατομικά μέτρα με στόχο την μείωση του όγκου των σκουπιδιών, η πλειοψηφία αναφέρεται κυρίως στην εφαρμογή ανακύκλωσης (εφόσον υπάρχει πρόγραμμα στην περιοχή τους) και λιγότερο στη μείωση της κατανάλωσης προϊόντων ή την επαναχρησιμοποίησή τους. Αναφέρονται ακόμη σε ενέργειες, όπως «να μην πετάμε σκουπίδια στους δρόμους», «να διατηρούμε τις πόλεις καθαρές», οι οποίες δε σχετίζονται με τη μείωση του όγκου των σκουπιδιών.

Σχετικά με τις ενέργειες για την εξοικονόμηση του νερού, περίπου οι μισοί από τους πολίτες που απάντησαν αναφέρονται γενικά στην αποφυγή της κατάχρησης του νερού χωρίς να προτείνουν συγκεκριμένες δράσεις, ενώ ένας στους τέσσερις αναφέρεται στον έλεγχο και τη συντήρηση των οικιακών υδραυλικών εγκαταστάσεων. Ποσοστό 37,64 % των πολιτών που απάντησαν στο ερώτημα αυτό πρότειναν συγκεκριμένες ενέργειες στην καθημερινή χρήση του νερού .

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας για τις απόψεις των πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Οι πολίτες αξιολόγησαν ως πολύ καλό το βαθμό γνώσης που οι ίδιοι κατέχουν για τα περιβαλλοντικά ζητήματα ανεξάρτητα από την περιοχή κατοικίας, το επίπεδο ή την κατεύθυνση εκπαίδευσής τους.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να διαδραματίσει αποτελεσματικό ρόλο στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, εφόσον δημιουργήσει την απαραίτητη υποδομή, διενεργεί ελέγχους και εφαρμόζει την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία, σχεδιάζει και εφαρμόζει ολοκληρωμένα προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης εφαρμόζοντας τη σχετική γνώση και τεχνογνωσία.

Αναφορικά με τους τρόπους για την ατομική ή συλλογική συμβολή τους στην προστασία του περιβάλλοντος, η πλειοψηφία των πολιτών περιορίζεται σε γενικές απαντήσεις, ενώ ένα αξιοσημείωτο ποσοστό φαίνεται να μη γνωρίζει τις πρακτικές ατομικές συμπεριφορές με τις οποίες μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που εξετάστηκαν και ειδικότερα στο ζήτημα της εξοικονόμησης του νερού που αποτελεί προτεραιότητα για τη σύγχρονη κοινωνία.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδεικνύουν την ανάγκη για την ουσιαστική ενημέρωση των πολιτών σε ζητήματα καθημερινής πρακτικής για την βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη σχετικών παρεμβάσεων μπορεί να συμβάλει στην κατανόηση καθημερινών πρακτικών για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων ενισχύοντας έτσι τη συμβολή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. UN (1992), «Report of the United Nations conference on environment and development», Rio de Janeiro
2. UNEP (2000), «GEO-2000, Global Environmental Outlook», United Nations
3. UNESCO (1977), «Intergovernmental conference on environmental education», Tbilisi, USSR
4. UNESCO (1997). «Educating for a sustainable future», No. EPD-97/Conf.401/CLD, Paris.
5. Ministère De L' Environnement (1996). « 12 Questions d' actualite sur l' environnement », Paris
6. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (2001), «Δημογραφικά Στοιχεία», www.statistics.gr